

одночасним інтегруванням місцевої влади до системи управління країною, перш за все, у політико-правовому і законодавчому контексті. У правовому аспекті, це безумовно сприяло ствердженню конституційної основи Української держави, забезпечення конституювання механізмів управління адміністративно-територіальними одиницями. Саме тому актуалізується завдання комплексної реформи державного (публічного) управління, яка повинна вирішити завдання щодо: формування ефективної та результативної системи органів виконавчої влади; організацією професійної, політично нейтральної та відкритої публічної служби, тобто служби в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування; створенням системи фінансово самодостатніх органів місцевого самоврядування; орієнтацією роботи органів публічної адміністрації на обслуговування потреб та задоволення інтересів громадян (йдеться про необхідність усвідомлення того, що на першому місці має бути публічний інтерес, а не власний інтерес представників публічної адміністрації).

Ігор ШПЕКТОРЕНКО

д.держ.упр., професор кафедри державного управління місцевого самоврядування ДРІДУ НАДУ

ТЕНДЕНЦІЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В КРАЇНАХ СВІТУ

Зазвичай виділяється шість моделей територіального управління держав:

- германська (її особливістю є сильна автономія регіональних складових та розвинене місцеве самоврядування на локальному рівні);
- британська (надзвичайно потужні адміністративно-територіальні одиниці локального рівня та тенденція у напрямку посилення управлінської автономії регіональних складових);
- скандинавська (надання значної управлінської автономії локальному рівню адміністративно-територіального устрою);
- середземноморська (наявність значної кількості дрібних та слабких в адміністративному відношенні локальних з тенденцією посилення адміністративної регіоналізації);
- балканська (концентрація управлінської автономії на низових щаблях – локальному, або субрегіональному) та відсутність регіонального самоврядування);
- центральноєвропейська модель (вибудовування інституту місцевого самоврядування фактично «з нуля», здійснення комплексних реформ у напрямку децентралізації).

З нашої позиції, на сьогодні немає підстав пов'язувати Україну із жодною з перелічених моделей.

Характеризуючи тенденції удосконалення місцевого самоврядування в країнах світу, слід мати на увазі, що у більшості випадків вони не є такі однозначні та лінійні. Зазвичай вони є наслідком взаємодії цілої низки чинників і часто бувають взаємно суперечливими. Загальносвітовою тенденцією є тотальна алгоритмізація управлінських дій, упровадження процедурного підходу, який обмежує владу та зменшує роль державних службовців у здійсненні управлінських дій і таким чином забезпечує публічність влади.

Відповідно до основних тенденцій адміністративних реформ кінця ХХ – початку ХХІ ст., у світі суттєво зростає роль людини та громадянина в реалізації управлінського процесу. Домінуючою тенденцією розвитку місцевого самоврядування передових демократичних держав світу є набуття ним обслуговуючого характеру. Щодо країн ЄС – принциповим питанням еволюції місцевого самоврядування є тенденція до уніфікації територіального управління. Поширюється регіоналізація, яка стала однією з основних тенденцій країн ЄС. Світові глобалізаційні процеси, а також сама євроінтеграція зумовлюють уподібнення в підходах до місцевого управління. Ще однією тенденцією, яка кардинально змінила в останні роки характеристики місцевого самоврядування в країнах світу, є впровадження електронного врядування.

Реформи системи місцевого самоврядування на локальному рівні у державах світу суттєво відрізнялися між собою за низкою параметрів, відповідно, їх передумови доцільно класифікувати за такими групами: політичні, економічні, фінансові, кадрові, стратегічні, організаційно-технічні, комунікаційні, демографічні, соціальні. Практика та досвід реорганізації місцевого самоврядування в країнах світу та Європи вказують на те, що її основними концептуальними векторами розвитку є визначення ефективних для здійснення публічних функцій розмірів територіальних одиниць, а також повноважень та компетенцій органів публічної влади на територіальному рівні для належного виконання поставлених завдань і надання якісних послуг громадянам.

Одним із важливих механізмів реформування територіально-управлінської системи в країнах Європи стало запровадження системи NUTS, що забезпечує уніфіковану, прозору й ефективну модель статистичного моніторингу в межах: укрупнення шляхом створення більш великих, об'єднаних територіальних одиниць, або, навпаки, розділення через виділення більш дрібних одиниць. Вибір тієї чи іншої моделі реформування пов'язаний із історичними, соціально-економічними та політичними чинниками й обумовлений вирішенням завдань, з одного боку, підвищення економічної ефективності здійснення публічної влади, а з іншого – розвиток процесів демократизації та забезпеченням субсидіарності в механізмі управління, наближенням системи надання публічних послуг до громадян.

Головними принципами реформування врядування на локальному рівні, враховуючи світовий досвід, є: субсидіарність; децентралізація; партнерство; програмування; концентрація; адиціоналізм (доповнюваність). Основними блоками принципів є: загальносистемні, устатково-політичні, управлінсько-праксеологічні та географічно-морфологічні. Зазначені принципи суттєво впливають на компетенцію органів місцевого самоврядування, їх депутатського корпусу та працюючого в них персоналу.

Аналізуючи перебіг соціально-економічних перетворень останніх двох десятиліть в державах Центрально-Східної Європи виділяються дві основні тенденції. Перша полягає у зростанні ролі економічних механізмів управління порівняно з політичними – ринкові механізми дозволяють обмежити політичний вплив на економічне життя. Друга тенденція відображає розвиток місцевої демократії у вигляді зростання обсягу владних повноважень самоврядних органів у питаннях місцевого розвитку. Ця тенденція пов'язана з наслідками децентралізації публічної влади, що є характерним для посттоталітарних суспільств.

Тетяна БРЕЖНЄВА

*к.і.н., с.н.с. з національної безпеки держави,
начальник відділу розвитку громадянського
суспільства управління з питань внутрішньої
політики департаменту інформаційної
діяльності та комунікацій з громадськістю
Дніпропетровської ОДА*

ЕВОЛЮЦІЯ СТРИМУВАННЯ Й ОБОРОННОЇ ПОЗИЦІЇ НАТО ЧЕРЕЗ ПОСИЛЕННЯ ПЕРЕДОВОЇ ПРИСУТНОСТІ

В умовах необхідності реагування на швидкі та важко прогнозовані зміни стратегічного безпекового середовища НАТО зосередила свою увагу на вирішенні проблем на східних і південних кордонах територій країн-членів й впровадження під час Уельського саміту 2014 р. ряду заходів в рамках Плану дій щодо готовності. Усвідомлення, що існуючі проблеми можуть бути симптомами більш фундаментальних змін, спонукало до стратегічного переформатування під час саміту в Варшаві 2016 р. й прийняття рішення посилити здатність Альянсу до стримування та оборони шляхом впровадження постійної передової присутності. Отже, в рамках адаптації стримування та оборонної позиції й відповідно до стратегічного середовища безпеки НАТО була впроваджена Зміцнена передова присутність (Enhance Forward Presence) на сході та Цільова передова присутність (Tailored Forward Presence) на південному сході територій країн-членів. Загалом НАТО окреслює дані ініціативи як «Tripwire Deterrence»¹ (стримування силами присутності).

Зміцнена передова присутність (ЗПП) в східній частині Альянсу складається з багатонаціональних сил, наданих рамковими країнами, а також іншими країнами-членами НАТО, що роблять внески на добровільній, стійкій та ротаційних засадах. Основу цих сил складають чотири багатонаціональні бойові групи (multinational battlegroups) розміру батальйону в Естонії, Латвії, Литві та Польщі, що надаються відповідно рамковими країнами Великою Британією, Канадою, Німеччиною та США. Багатонаціональні бойові групи (ББГ) здатні вести злагоджені дії разом з національними силами оборони приймаючої країни, постійно присутні в цих країнах та підтримуються стратегією підкріплення (reinforcement strategy). Багатонаціональні бойові групи перебувають під командуванням НАТО через підпорядкування Штабу багатонаціонального корпусу Північний Схід (Multinational Corps Northeast Headquarters) в м. Щецин, Польща та Штабу багатонаціональної дивізії Північний Схід (Multinational Division Northeast Headquarters) в м. Ельблонг, Польща. Сили забезпечені необхідною логістичною та інфраструктурною підтримкою для попереднього позиціонування та полегшення швидкого посилення. Протягом 2018 року під проводом рамкових країн понад 20 країн-членів надали сили і можливості, близько 4 500 військовослужбовців розгорнуто та інтегровано в національні сили оборони приймаючих країн [15; 12].

У південно-східній частині території Альянсу запроваджується Цільова передова присутність (ЦПП), що має на меті посилення потенціалу Альянсу щодо стримування і оборони, підвищення ситуаційної обізнаності, а також взаємосумісності та готовності до дії.

Наземний компонент ЦПП включає ББГ Південний-Схід під проводом Румунії як рамкової країни в м. Крайова, Румунія, під командуванням та управлінням Штабу багатонаціональної дивізії Південний Схід та Об'єднану спільну ініціативу поглиблених навчань (Combined Joint Enhanced Training Initiative (CJET)). Об'єднана спільна ініціатива поглиблених навчань є регіональною платформою для співпраці, спрямована на забезпечення постійної присутності Альянсу в регіоні шляхом участі у навчаннях та підготовці.

Повітряна та морська складові в Чорноморському регіоні містять конкретні заходи посилення морської та повітряної присутності в регіоні через надання країнами-членами сил та потенціалів. Розширення присутності постійних оперативних з'єднань об'єднаних військово-морських сил НАТО в Чорному морі й додаткове співробітництво в сфері льотної підготовки й патрулювання повітряного простору.

Повітряний компонент включає посилення зусиль щодо захисту повітряного простору країн-членів НАТО – розширені Місії НАТО з

¹ Стимування силами присутності – порівняно слабка військова сила, задіяна як перша лінія оборони, залучення якої призведе до втручання основних (або більш потужних) сил